

Šverceri oružjem i ratni profiteri još su na vlasti u zemljama bivše SFRJ

Matej Šurc: Mesić i Gregurić sastajali su se s Patrijinim posrednicima i dali su zeleno svjetlo za kupovinu oklopnjaka

* Piše *Zorana Bajt*
fotografije *Jurica Galoić/Pixsell*

Uskoro i prijevod na hrvatski jezik

Slovenski novinari **Matej Šurc** i **Blaž Zgaga** nagrađeni su 2011. godine za istraživačko novinarstvo koje dodjeljuje Medijska organizacija jugoistočne Europe (SEEMO) sa sjedištem u Beču i Srednjoeuropska inicijativa (CEI) iz Trsta. Autori i izdavač trenutno pregovaraju o prevodenju trilogije na hrvatski jezik. Trilogija "U ime države" sadrži knjige "Prodaja", "Preprodaja" i "Prikrivanje".

F

inska tvrtka Patria, koja proizvodi oklopne transportere, i u Sloveniji i u Hrvatskoj imala je isti način rada i iste metode. Uvijek su tražili zeleno svjetlo glavnih političkih struktura i preko posrednika uvijek su davali novac vladajućim strankama. Patrijin posrednik za Hrvatsku dobio je novac za podmićivanje. Da li je on taj novac isporučio i kome zasad nije poznato. Kada završi istraga o Patriji u Finskoj i počne suđenje onda će biti objavljeni mnogi zanimljivi dokumenti koji će rasvijetliti što je sve Patria radila u Hrvatskoj i koga je podmićivala, izjavio nam je slovenski novinar Matej Šurc. Šurc i njegov kolega Blaž Zgaga autori su trilogije "U ime države", o švercu oružja na području Slovenije, BiH i Hrvatske tijekom rata u bivšoj SFRJ. Treća knjiga trilogije koja ima podnaslov "Prikrivanje" objavljena je nedavno i osim šverca oružja tijekom rata, bavi se i aferom Patria zbog koje se u Ljubljani sudi slovenskom premijeru Janezu Janši. Slovenija je za 278 milijuna eura nabavila Patrijina oklopna vozila.

UTJECAJ BIVŠEG GENERALA

Posao je sklopljen nakon zelenog svjetla tadašnje vlade. Suđenje za aferu Patria u Austriji otkrilo je da je posrednik finske tvrtke Wolfgang Riedl 900.000 eura u gotovini donio u Sloveniju. Taj novac bio je namijenjen Janšinoj vladajućoj stranci.

– Glavni posrednici Patrije za Hrvatsku bili su Riedl i Walter Wolf. Wolf se 2005. sreo s bivšim predsjednikom Stjepanom Mesićem i bivšim premijerom Franjom Gregorićem. Riedle je na osnovu onoga što je čuo od Wolfa obavijestio Patriju da je podrška Mesića i Gregorića zajamčena. Riedl je dobio novac za Hrvatsku. Je li on taj novac isporučio to ne znamo. To će se tek vidjeti – kaže Šurc. Mesić je prije otprilike mjesec dana objavio otvoreno pismo u kojem

se ograđuje od afere Patria i tvrdi da nikada nije sudjelovao u nikakvim pregovorima.

- Krajem listopada 2005. godine Ridle se sreo s Vladimirom Zagorcem, bivšim pomoćnikom ministra obrane koji u Hrvatskoj služi sedmogodišnju kaznu zbog krađe dragulja iz Ministarstva obrane. "Zagorac je očito mogao utjecati na političke strukture u Hrvatskoj da daju zeleno svjetlo Patriji. Sreli su se u nekoj kavani u Beču i Ridle je sačuvao račune za piće. U posao s Patrijom u Hrvatskoj bila je umiješana i katolička crkva. Nismo uspjeli otkriti na koji način, ali finski izvori tvrde da je bila umiješana – tvrdi slovenski novinar. Ugovor s Patrijom 2007. potpisao je bivši ministar obrane Berislav Rončević. Hrvatska je kupila 126 vozila za oko 200 milijuna eura.

Šurcova i Zgagina trilogija fascinantan je pothvat. Radili su je pet godina, s novinarima iz šest zemalja, uključujući i hrvatskog novinara Sašu Lekovića. Tri knjige - "Prodaja", "Preprodaja" i "Prikrivanje", nastale su na temelju više od 6000 dokumenata s kojih je skinuta oznaka tajnosti, intervjua s insajderima i analizama novinara-istražitelja iz Hrvatske, BiH, Slovenije, Ukrajine, Finske, Poljske i Švicarske. Šurc, inače vanjskopolički novinar Slovenskog radija, ideju o pisanju knjige dobio je 2007.

- Dugo sam godina bio dopisnik iz inozemstva. Vratio sam se 2005. Dvije godine kasnije 2007. hitio sam ići u Srbiju i izvještavati o reakcijama na neovisnost Kosova. Direktor radija mi je to zabranio. Zašto, ne znam. Onda sam sebi rekao "OK, ako ti ne daju da putuješ, trebaš raditi nešto drugo što te zanima". Tema šverca oružja me od ranije zanimala, pa sam se odlučio detaljnije baviti njome. Onda sam našao Blaža koji je ozbiljnije proučavao temu šverca oružja i počeli smo rad na trilogiji – objašnjava Šurc. Služili su se šifriranim mailovima u komunikaciji. Pokušavalo ih se diskreditirati, prijeto im se, ali ih nitko nije tužio zbog onog što su objavili.

Šurc i Zgaga dokazuju da je bivši slovenski ministar obrane Janez Janša, i sadašnji premijer, bio jedan od glavnih krijumčara oružja u regiji. Janša je omogućio da se velike količine oružja

dopreme na ratišta u bivšoj SFRJ. Deseci milijuna dolara koji su zaradeni na tom švercu nestali su u stranim bankama. Tri parlamentarne istrage su pokrenute u Sloveniji, ali su sve zaustavljene. - Jedna od tih istraga utvrdila je da su Slovenci Hrvatskoj prodali oružja u vrijednosti od 140 milijuna njemačkih maraka. Bilo je to oružje JNA koje je ostalo nakon povlačenja, ali i oružje i streljivo koje je iz trećih zemalja stizalo preko luke Kopar. Cijene su bile paprene. Pet do šest puta skuplje. Čovjek koji o tome dosta zna, ali ne želi pričati je Marinko Gašpić Kljaković, bio je zadužen za obranu Splita. Slovenci su ga oderali za cijenu. Glavni kupac iz Hrvatske je bio Josip Vukina, jedan od najpovjerljivijih ljudi Vladimira Zagorca – navodi Šurc. Kada je u pitanju novac autori navode da im je više izvora potvrdilo kako je četiri puta po 40 milijuna dolara zaradenog od šverca oružja u Švicarskoj zamijenjeno za zlatne poluge. Trag novac nisu slijedili.

TRAG NOVCA

- To je tema za neku drugu knjigu. Nismo USKOK. Možda će im knjiga biti zanimljiva. Rekli su mi da je i Radovan Karadžić čita. Neka je čita. Nadam se da ju je kupio i platio. Trag novca bilo nam je teško slijediti i zbog toga što je od tih događaja prošlo

dosta vremena. Bacili smo udicu pa neka drugi istražuju – kažu autori. U prvoj knjizi "Prodaja" autori se dotiču i šverca iranskog oružja u BiH preko Hrvatske. Vladimir Zagorac morao je nedavno svjedočiti pred Karadžićevom obranom u Haagu o tome švercu. Nije htio svjedočiti, ali ga je Haaški sud natjerao subpoeonom na svjedočenje.

- Clintonova administracija, pod pritiskom islamskih zemalja, morala je zažmiriti na jedno oko i dozvoliti dopremu iranskog oružja u BiH preko Hrvatske. U prvoj knjizi postoji izvješće jednog američkog kongresnika koji govori o tome. S tim je povezana i priča o sudanskom oružju koje je preko Maribora i Hrvatske išlo u BiH. Janša je to razotkrio samo zato jer je znao da je to rađeno u dogovoru između Kučana i Tuđmana, kako bi kasnije mogao ucjenjivati Kučana i reći mu "vidi što si radio" – tvrdi Šurc. I taj primjer pokazuje da su u trgovinu oružjem bile umiješane sve političke strukture, i lijevi i desni, i oporba i vlast, predsjednici države, ministri, tajne službe.

- Jedni ucjenjuju druge - ako vi budete istraživali nas, onda ćemo i mi vas. I Drnovšek je znao što je Janša radio. Drnovškov osobni čuvar bio je upleten u šverc oružja. Nije ništa poduzeo. Zašto? Vjerojatno zato što je na taj način pokušao kontrolirati

MATEJ ŠURC,
slovenski novinar
i autor trilogije o
švercu oružja

**GLAVNI
POSREDNICI
PATRIJE ZA
HRVATSKU
BILI SU RIEDL
I WOLF, A
SASTAJALI
SU SE S
MESIĆEM I
VLADIMIROM
ZAGORCEM**

svoje političke suparnike. Sve se vrtjelo u začaranom krugu – kaže. Sudski epilog onoga što su otkrili Šurc i Zgaga zasad je dobila samo afera Patria. Kao građanin Slovenije Šurc je razočaran što tužitelji nisu obavili svoj posao kada je u pitanju šverc oružja u Hrvatsku i BiH. Sve je gurnuto pod tepih ili je završilo u ladicama. Nije bilo političke volje da se to raščisti.

- Osoba iz slovenskog pravosuđa mi je rekla kako si država nije mogla priuštiti da u zatvore strpa ministre policije, obrane, šefove tajne službe. Prošlo je više od deset godina od tih događaja i sada je to već zastarjelo. Kao novinar nisam nikada zadovoljan i ne smijem ni biti. S obzirom na obimne dokumente koje smo prikupili i ljude s kojima smo surađivali, postigli smo uspjeh. Krajnju odluku o tome donijet će čitatelji. Prve reakcije su dobre. Ljudi su zapanjeni nakon čitanja. Pitaju nas zar je to stvarno moguće, zar se to događalo. Zar smo stvarno na izborima glasali za te tipove – pojašnjava.

ISTINA JE LUĐA OD MAŠTE

Sve tri knjige su pisane kao špijunski roman i predstavljaju odličan materijal za snimanje dokumentarnog filma. Šurc kaže da je to logičan korak za koji imaju plan, ali se najprije trebaju odmoriti od pisanja trilogije. I trebaju osigurati novac za film. - Ni igrani film ne bi bio loš. Svako poglavlje može biti dobar krimić jer, kao što smo napisali u prvoj knjizi, istina je maštovitija od same mašte – kaže Šurc. Trilogija i opsežan istraživački rad slovenskog novinarskog dvojca dobio je međunarodne nagrade i zbog toga što su otkrili kako su "ratni profiteri još uvijek na vlasti u Sloveniji i drugim zemljama bivše Jugoslavije, a njihovi sumnjive metode širenje korupcije i organiziranog kriminala učinkovito sprečavaju razvoj pravne države i demokracije u regiji". Šurc ne vjeruje da će knjiga pridonijeti da na ovim prostorima imamo više pravne države, a manje korupcije. "Istraživačko novinarstvo ne postoji zato da mijenja svijet. Istraživačko novinarstvo je mukotrpan rad. Pokušavali smo otkriti zašto se sve to događalo. Nisam siguran da će svijet zbog ove knjige biti bolji."